

Pufendorf: Carl Gustavs historie

Forfatteren

Baron **Samuel von Pufendorf** (1632-94) var tysk jurist, økonom, politiker og historiker og først og fremmest en af sin tids største såkaldte "naturretsfilosoffer". Om nogen havde han oplevet det kaos og de rædsler, som **Trediveårskrigen (1618-48)** havde påført netop Tyskland. I sin søgen efter årsagerne til disse trængsler tog han –

ligesom sin samtidige, filosofen **Thomas Hobbes (1588-1679)** – udgangspunkt i den menneskelige natur og søgte derudfra at deducere en international "naturret" mellem staterne. På dette felt fik han blivende betydning, og hans teorier øvede stor indflydelse på senere forfattere op gennem 1700- og 1800-tallet (f.eks. **John Locke**, **Montesquieu** og **Thomas Jefferson**).

1668 gik han i svensk tjeneste som kgl. hofhistoriograf og forfattede i den egenskab de følgende år en række **monumentale værker om svensk historie i 1600-tallet**, herunder værket om kong **Carl X Gustav**, der udkom i **1696**, to år efter hans død.

Bogen

Bogens fulde titel er *De rebus a Carolo Gustavo Sveciæ rege gestis : commentariorum libri septem elegantissimis tabulis æneis exornati*.

Den er trykt i Nürnberg og er en af de fornemste bøger, Haderslev Katedralskole ejer fra det 17. århundrede. Bogen rummer en historisk fremstilling af den svenske konges **Carl X Gustavs krige** i de seks år, han var ved magten, **1654-60**. Bogen, der hviler på talrige arkivalier fra det svenske rigsarkiv, giver en særdeles præcis og indholdsmættet skildring af krigen på denne tid – i Polen og ikke mindst i Danmark (de såkaldte "**svenskekrige**", **1657-60**) og er som sådan også en af **hovedkilderne til Danmarks historie fra 1654 til enevældens indførelse i 1660**.

Hvad der gør bogen særlig værdifuld er dens i alt **114 kobberstik** af de tegninger, som den svenske generalkvartermesterløjtnant **Erik Jönsson Dahlberg (1625-1703)** udfærdigede i sin egen skab af **fortifikationsingeniør under Carl Gustavs felttog**. Her ses billeder af bl.a. Fredericias belejring i oktober **1657**, overgangen over de isbelagte bæltter januar-februar **1658** samt "fredstaflet" på Frederiksborg Slot februar **1658**.

Baggrunden

Bogen er en hovedkilde til Trediveårskrigen i Europa, samt – mere konkret – til den svenske konges **Carl X Gustavs krige**, der kraftigt bidrog til at gøre Sverige til **Nordeuropas førende stormagt i det 17. århundrede**. Krigen havde ikke mindst deres rod i den århundredgamle rivalisering mellem Danmark og Sverige om **Dominium Maris Baltici**, d.v.s. herredømmet over og adgangsvejene til Østersøen, der alene i **1600-tallet** førte de to lande ud i fem indbyrdes krige. På den lange bane tabte Danmark i dette modsætningsforhold, og ikke mindst "svenskekrigene" **1657-60** markerede definitivt afslutningen på Danmarks position som stormagt.

Krigen var i deres omfang og brutalitet så omfattende, at de førte til et **århundredlangt tilbageslag for de deltagende eller påvirkede lande**, ikke mindst Tyskland. For Haderslev og den nordlige del af Sønderjylland førte krigen til plyndringer og pestepidemier i uhørt skala, der bl.a. kostede størstedelen af eleverne og lærerne på Haderslev Latinskole livet.

Ikke mærkeligt, at bogens forfatter i store dele af sit liv også forskede i forholdet mellem stater på det teoretiske plan. Netop gennem etableringen af **det nyere europæiske statssystem** lå måske det vigtigste positive og langsigtede resultat af **1600-tallets krige**.